

19.3.2018

Julkinen

Basel III -uudistukset yhdenmukaistavat pankkien vakavaraisuuslaskentaa – sisäisiä malleja soveltavien suomalaisten pankkien pääomavaateiden arvioidaan kasvavan

Kirjoittajat: Arttu Kiviniemi, analyytikko; Teemu Lyly, pankkivalvoja; Tomi Halme, riskiasiantuntija

- Basel III -uudistukset lisäävät standardimenetelmien riskiperusteisuutta ja rajoittavat sisäisten mallien avulla saavutettuja pääomahyötyjä
- Uudistusten taustalla riskipainotettujen erien perusteeton vaihtelu
- Luottoriskin standardimenetelmän riskiperusteisuutta kohennetaan ja sisäisten mallien käyttöä rajoitetaan
- Operatiivisen riskin uusi standardimenetelmä korvaa kaikki nykyiset laskentamenetelmät – sisäisten mallien käyttömahdollisuus poistetaan vastuun arvonokaisuriskin osalta
- Globaalin rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävien pankkien omavaraisuusastevaadetta kiristetään
- Sisäisten mallien avulla saavutettu pääomavaateen kevennys enintään 27,5 prosenttia suhteessa standardimenetelmiin
- Uudistukset voimaan vuonna 2022 – riskipainotettujen erien alarajan voimaansaattamiselle viiden vuoden siirtymäjakso
- Uudistusten vaikutukset eurooppalaisen pankkisektorin pääomavaateisiin globaalia keskitasoa suuremmat
- Basel III -uudistusten vaikutus Suomen pankkisektorin vakavaraisuuteen voimakkaampi kuin EU-alueella keskimäärin
- Uusien standardien arvioidaan heikentävän Suomen pankkisektorin ydinvakavaraisuussuhdetta 3,9 prosenttiyksiköllä
- Muiden uudistusten kuin RWA-lattian kokonaisvaikutus vähäinen
- RWA-lattia vaikuttaa voimakkaimmin IRB-menetelmää soveltaviin pankkeihin, joilla on paljon yritys- tai asuntoluottoja
- Suomen pankkisektorin vakavaraisuus pysyy uudistuksista huolimatta vahvana

Baselin pankkivalvontakomitean julkaisemat uudistetut Basel III -standardit yhdenmukaistavat pankkien vakavaraisuuslaskentaa. Uudistusten tarkoituksena on vähentää riskipainotettujen erien perusteetonta vaihtelua ja kohentaa vakavaraisuussuhteiden vertailtavuutta. Merkittävin uudistus on sisäisiä malleja soveltaville laitoksille asetettava riskipainotettujen erien alaraja, joka rajoittaa sisäisten mallien avulla saavutettavia pääomahyötyjä. Uudistusten arvioidaan heikentävän Suomen pankkisektorin vakavaraisuutta voimakkaammin kuin EU-alueella keskimäärin. Korkeiden vapaaehtoisten pääomapuskurien ja keskimääräistä paremman kannattavuuden ansiosta Suomen pankkisektorin vakavaraisuuden arvioidaan kuitenkin pysyvän uudistuksista huolimatta vahvana ja selvästi EU-alueen keskitasoa parempana.

Basel III -uudistukset lisäävät standardimenetelmien riskiperusteisuutta ja rajoittavat sisäisten mallien avulla saavutettuja pääomahyötyjä

Uudistusten taustalla riskipainotettujen erien perusteeton vaihtelu

Baselin pankkivalvontakomitea julkaisi 7.12.2017 uudistetut [Basel III -standardit](#), jotka täydentävät vuonna 2010 julkaistua Basel III -vakavaraisuuskehikkoa. Siinä missä vuoden 2010 uudet vaatimukset kohdistuivat ennen kaikkea vakavaraisuusvaatimusten yleiseen tasoon sekä omiin varoihin ja niiden laatuun, vuoden 2017 uudistukset kohdistuvat erityisesti vakavaraisuussuhdelukujen nimittäjän eli riskipainotettujen erien laskentaan.

Useiden selvitysten mukaan pankkien riskipainotettujen erien välillä on esiintynyt huomattavaa hajontaa, jota ei voida selittää pelkästään pankkien riskiprofiilien eroilla (ks. esim. Basel Committee on Banking Supervision [2013](#); [2016](#)). Lisäksi vakavaraisuuslaskennassa sovellettujen sisäisten mallien avulla on voitu keventää pankkien pääomavaateita merkittävästi suhteessa standardimenetelmiin.

Basel III -uudistusten tavoitteena on vähentää riskipainotettujen erien perusteetonta vaihtelua ja näin kohentaa vakavaraisuussuhteiden vertailtavuutta sekä riskiperusteisen vakavaraisuuskehikon uskottavuutta. Uudistukset lisäävät luottoriskin, operatiivisen riskin sekä vastuun arvonokaisuriskin (credit valuation adjustment, CVA) standardimenetelmien riskiperusteisuutta, minkä lisäksi ne rajoittavat sisäisten mallien käyttöä ja niiden avulla saavutettuja pääomahyötyjä suhteessa standardimenetelmiin.

Luottoriskin standardimenetelmän riskiperusteisuutta kohennetaan ja sisäisten mallien käyttöä rajoitetaan

Luottoriskin standardimenetelmän osalta uudistukset lisäävät esimerkiksi yritys-, laitos- ja vähittäisvastuiden sekä oman pääoman ehtoisten vastuiden pääomavaateiden riskiperusteisuutta. Erityisesti luokittelemattomien yritys- ja laitosvastuiden sekä asuin- ja liikekiinteistövuokudellisten vastuiden riskinmäärittäminen tarkentuu. Uudistusten myötä asuinkiinteistövuokudelliset vastuut jaetaan seitsemään eri luokkaan luototussuhteen (loan-to-value, LTV) mukaan siten, että vastuun riskipaino

19.3.2018

Julkinen

kasvaa luototussuhteen kasvaessa. Yli 80 prosentin LTV-suhteen asuntoluottojen riskipainot kasvavat suhteessa nykyiseen riskipainoon, kun taas alle 80 prosentin LTV-suhteen asuntoluottojen riskipainot laskevat.

Luottoriskin sisäisten luottoluokitusten (internal ratings-based, IRB) menetelmää koskevat uudistukset rajoittavat IRB-mallien käyttömahdollisuuksia sekä mallien keskeisten parametrien sallittuja arvoja. Kehittyneen IRB-menetelmän käyttömahdollisuus poistetaan laitostasulta sekä suurten yritysten vastuilta, kun taas oman pääoman ehtoisten vastuiden osalta IRB-menetelmän käyttömahdollisuudesta luovutaan kokonaan. IRB-mallien parametrien arvoille asetetaan uudistetut alarajat, minkä lisäksi parametrien estimoinnissa sovellettavien menetelmien vaatimuksia täsmennetään. IRB-menetelmää koskevien uudistusten sekä riskipainotettujen erien alarajan vuoksi skaalaustekijä 1,06 poistetaan IRB-menetelmän riskipaino-kaavasta.

Operatiivisen riskin uusi standardimenetelmä korvaa kaikki nykyiset laskentamenetelmät – sisäisten mallien käyttömahdollisuus poistetaan vastuun arvonokaisuriskin osalta

Operatiivisen riskin pääomavaateen laskennassa sovelletaan uudistettua standardimenetelmää, joka korvaa kaikki nykyiset operatiivisen riskin pääomavaateen laskentamenetelmät. Uudistettu menetelmä on nykyistä standardimenetelmää riskiperusteisempi. Se yksinkertaistaa operatiivisen riskin pääomavaateen laskentakehikkoa, mikä puolestaan parantaa operatiivisen riskin riskipainotettujen erien vertailtavuutta. Operatiivisen riskin pääomavaate pohjautuu uudistetussa menetelmässä liiketoiminnan laajuutta kuvaavaan komponenttiin sekä kertoimeen, joka perustuu edellisen 10 vuoden ajanjakson aikana toteutuneiden operatiivisten riskien tappiohistoriaan. Menetelmän keskeisenä oletuksena on, että pankin koon tai edeltävien vuosien tappioiden kasvaessa operatiivisista riskeistä aiheutuvien tappioiden riski kasvaa, mikä puolestaan edellyttää korkeampia pääomapuskureita tappioilta suojautumiseen.

Operatiivisen riskin lisäksi sisäisten mallien käyttömahdollisuudesta luovutaan myös CVA-riskin osalta. CVA-riskin pääomavaateen laskentamenetelmän riskiperusteisuutta kohennetaan, minkä lisäksi kehikkoa yhdenmukaistetaan vastaamaan markkinariskin uudistuvaa vakavaraisuussääntelyä.

Globaalin rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävien pankkien omavaraisuusastevaadetta kiristetään

Uudistukset täsmentävät myös vähimmäisomavaraisuusasteen kokonaisvastuiden laskentaa erityisesti johdannaisten ja taseen ulkopuolisten erien osalta. Lisäksi globaalin rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävien pankkien (global systemically important bank, G-SIB) omavaraisuusasteen vähimmäisvaadetta kiristetään asettamalla G-SIB-pankeille omavaraisuusastepuskuri. Omavaraisuusastepuskuri on suuruudeltaan puolet G-SIB-pankille asetetusta riskiperusteisesta lisäpääomavaateesta (G-SIB-puskuri). Omavaraisuusastepuskurin alittaminen johtaa riskiperusteisten pääomapuskurien tavoin voitonjakorajoitteisiin.

Sisäisten mallien avulla saavutettu pääomavaateen kevennys enintään 27,5 prosenttia suhteessa standardimenetelmiin

Sisäisiä malleja soveltaville laitoksille asetettava riskipainotettujen erien alaraja (RWA-lattia) on Basel III -uudistusten keskeisin muutos. RWA-lattia korvaa nykyisen Basel I -standardeihin perustuvan omien varojen vaatimuksen lattiataso, jonka soveltamisessa ja tulkinnassa on havaittu merkittäviä eroja eri maiden välillä. Uudistettujen standardien mukaan vakavaraisuuslaskennassa sovellettavan riskipainotettujen erien kokonaismäärän on oltava vähintään 72,5 prosenttia riskipainotettujen erien kokonaismäärästä, joka saataisiin soveltamalla ainoastaan Basel III -uudistusten mukaisia standardimenetelmiä. Sisäisten mallien avulla saavutettu omien varojen vaateen kevennys suhteessa standardimenetelmiin voi näin ollen olla korkeintaan 27,5 prosenttia.

Uudistukset voimaan vuonna 2022 – riskipainotettujen erien alarajan voimaansaattamiselle viiden vuoden siirtymäjakso

Basel III -uudistukset tulevat voimaan 1.1.2022. Riskipainotettujen erien alaraja saatetaan voimaan vaiheittain viiden vuoden siirtymäjaksossa siten, että lattiataso kasvaa vuosittain viidellä prosenttiyksiköllä. Vuonna 2022 RWA-lattia on suuruudeltaan 50 prosenttia. RWA-lattia on näin ollen täysimääräisesti voimassa 1.1.2027 alkaen. Kansalliset valvojat voivat harkintansa mukaan asettaa RWA-lattiasta aiheutuvalle riskipainotettujen erien kasvulle 25 prosentin ylärajan siirtymäjaksossa ajaksi. Uudet standardit pannaan Euroopassa täytäntöön uudistamalla EU:n yhtenäistä vakavaraisuussääntelyä.

Uudistusten vaikutukset eurooppalaisen pankkisektorin pääomavaateisiin globaalia keskitasoa suuremmat

Baselin pankkivalvontakomitean julkaiseman vaikutusarvion perusteella uudistusten keskimääräinen vaikutus pankkien pääomavaateisiin jää globaalilla tasolla varsin pieneksi. Suurten ja kansainvälisesti aktiivisten pankkien keskimääräisen ydinvakavaraisuussuhteen arvioidaan kasvavan 0,2 prosenttiyksiköllä ja muiden pankkien 0,1 prosenttiyksiköllä. Uudistusten arvioiduissa vaikutuksissa esiintyy kuitenkin huomattavia pankkikohtaisia ja alueellisia eroja.

Euroopan pankkiviranomaisen EBAn julkaiseman vaikutusarvion perusteella uudistusten vaikutus eurooppalaisiin pankkeihin on selkeästi globaalia keskitasoa suurempi. EBAn arvion mukaan uudistukset kasvattavat eurooppalaisten pankkien

19.3.2018

Julkinen

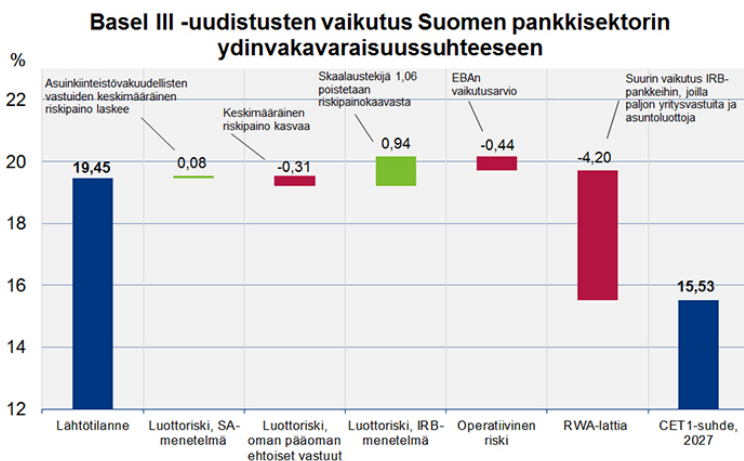
ensisijaisten omien varojen vaadetta keskimäärin 12,9 prosentilla ja laskevat ydinvakavaraisuussuhdetta 1,4 prosenttiyksiköllä. RWA-lattia selittää suurimman osan uudistusten vaikutuksista ja muodostuu rajoittavaksi tekijäksi 20,5 prosentille vaikutusarvion otoksen pankeista. RWA-lattian vaikutus kohdistuu luonnollisesti voimakkaimmin pankkeihin, joissa sisäisiä malleja käytetään eniten ja jotka saavat sisäisten mallien avulla kevennettyä pääomavaateitaan merkittävästi suhteessa standardimenetelmiin. Sisäisiä malleja käytetään keskimääräistä enemmän esimerkiksi Belgian, Alankomaiden ja Pohjoismaiden pankkisektoreilla.

Basel III -uudistusten vaikutus Suomen pankkisektorin vakavaraisuuteen voimakkaampi kuin EU-alueella keskimäärin

Uusien standardien arvioidaan heikentävän Suomen pankkisektorin ydinvakavaraisuussuhdetta 3,9 prosenttiyksiköllä

Finanssivalvonnan toteuttaman vaikutusarvion perusteella Basel III -uudistusten arvioidaan kasvattavan kotimaisen pankkisektorin riskipainotettuja eriä keskimäärin 25,4 prosentilla ja laskevan ydinvakavaraisuussuhdetta 3,9 prosenttiyksiköllä. Yhdenkään otokseen sisältyneen luottolaitoksen ydinvakavaraisuussuhteen ei kuitenkaan arvioida uudistusten seurauksena alittavan ydinvakavaraisuuden vähimmäisvaadetta nykyisillä omien varojen määrillä.

Vaikutusarvion perusteella Basel III -uudistusten vaikutus pelkästään standardimenetelmiä soveltaviin pankkeihin jää varsin vähäiseksi. Tulosten valossa uudistukset vaikuttavat voimakkaimmin IRB-menetelmää soveltaviin pankkeihin, joilla on paljon yritys- tai asuntoluottoja.

Lähde: Finanssivalvonnan laskelmat.

Muiden uudistusten kuin RWA-lattian kokonaisvaikutus vähäinen

Luottoriskin standardimenetelmän uudistusten arvioidaan kohentavan ydinvakavaraisuussuhdetta noin 0,1 prosenttiyksiköllä. Arvion mukaan asuntoluottojen LTV-suhteeseen sidottu uudistettu riskipainokehikko alentaa standardimenetelmän alaisten asuntoluottojen keskimääräistä riskipainoa, sillä suurin osa luottolaitosten asuntoluutoista on LTV-suhteeltaan alle 80 prosenttia. Tulosten perusteella luottoriskiin sisällytettyjen oman pääoman ehtoisten vastuiden vakavaraisuuskäsittelyn muutokset nostavat oman pääoman ehtoisten instrumenttien keskimääräistä riskipainoa, minkä arvioidaan laskevan ydinvakavaraisuussuhdetta keskimäärin 0,3 prosenttiyksiköllä.

IRB-menetelmää koskevien muutosten arvioidaan puolestaan laskevan riskipainotettuja eriä 4,7 prosentilla ja kohentavan ydinvakavaraisuussuhdetta noin 0,9 prosenttiyksiköllä. Arvion mukaan IRB-menetelmän riskipainokaavan skaalaustekijän 1,06 poistaminen selittää suurimman osan IRB-menetelmän muutosten vaikutuksista. Operatiivisten riskien vakavaraisuuslaskennan muutosten vaikutus ydinvakavaraisuussuhteeseen on arviolta -0,4 prosenttiyksikköä. Operatiivisten riskien vakavaraisuusvaikutuksen arvio perustuu EBAn vaikutusarvion tuloksiin.

RWA-lattia vaikuttaa voimakkaimmin IRB-menetelmää soveltaviin pankkeihin, joilla on paljon yritys- tai asuntoluottoja

Yksittäisistä uudistuksista RWA-lattialla on arvion perusteella selkeästi voimakkain vaikutus suomalaisten luottolaitosten vakavaraisuuteen. RWA-lattian arvioidaan laskevan ydinvakavaraisuussuhdetta yhteensä 4,2 prosenttiyksiköllä, mikäli RWA-lattiaa koskevat siirtymäsäännökset jätetään huomioimatta.

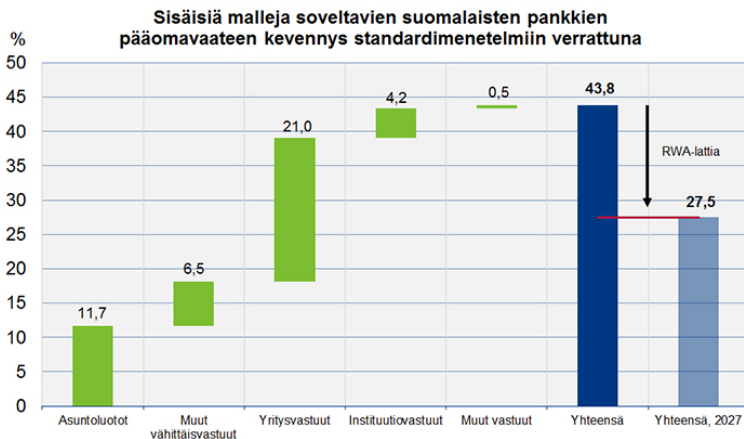
RWA-lattian huomattavan vakavaraisuusvaikutuksen taustalla on ennen kaikkea IRB-menetelmän laaja käyttö ja alhaiset keskimääräiset riskipainot luottoriskin standardimenetelmään verrattuna. IRB- ja standardimenetelmän keskimääräisten

19.3.2018

Julkinen

riskipainojen suhteellinen ero on vaikutusarvion perusteella suurimmillaan asuntoluotoissa, joissa standardimenetelmän mukaan laskettu keskimääräinen riskipaino on lähes kolminkertainen IRB-menetelmään verrattuna. IRB-menetelmää soveltavien pankkien omien varojen vaateen kevennys standardimenetelmien mukaiseen vakavaraisuuslaskentaan verrattuna on arvion mukaan yhteensä noin 44 prosenttia ennen RWA-lattian soveltamista. IRB-menetelmän avulla saavutetut pääomahyödyt ovat suurimmillaan yritys- ja asuntoluotoissa.

Lähde: Finanssivalvonnan laskelmat.

Vaikutusarvion perusteella RWA-lattia ei kasvata luottolaitosten pääomavaateita siirtymäjaksos ensimmäisenä vuonna 2022, sillä yhdenkään laitoksen sisäisten mallien avulla saavuttama pääomahyöty ei ylitä 50 prosenttia. Täysimääräisen, vuonna 2027 voimaan astuvan 72,5 prosentin RWA-lattian arvioidaan sen sijaan kasvattavan yhtä luottolaitosta lukuun ottamatta kaikkien sisäisiä malleja soveltavien luottolaitosten pääomavaateita.

Suomen pankkisektorin vakavaraisuus pysyy uudistuksista huolimatta vahvana

Finanssivalvonnan vaikutusarvion perusteella Basel III -uudistusten vaikutus Suomen pankkisektorin vakavaraisuuteen on selvästi voimakkaampi kuin EU-alueella keskimäärin. Yksittäisistä uudistuksista erityisesti RWA-lattian vaikutus on selvästi keskimääräistä suurempi, mikä selittyy suomalaisten pankkien keskimääräistä laajemmalla sisäisten mallien käytöllä ja alhaisemmilla riskipainoilla. Suomalaisten luottolaitosten korkeiden vapaaehtoisten pääomapuskurien ansiosta keskimääräisen ydinvakavaraisuussuhteen arvioidaan kuitenkin pysyvän uudistusten huomioinnin jälkeenkin selvästi EU-alueen keskitasoa korkeamana.

Koska vaikutusarvio perustui oletukseen, että luottolaitokset reagoivat uudistuksista aiheutuvaan pääomavaateiden kasvuun pelkästään vapaaehtoisia pääomapuskureita supistamalla, vaikutusarvio ei anna täysin realistista kuvaa uudistusten tosiasiallisesta vakavaraisuusvaikutuksesta, sillä luottolaitokset haluavat todennäköisesti välttää vakavaraisuussuhteidensa merkittäviä laskuja. Näin ollen on varsin todennäköistä, että ainakin osa uudistusten aiheuttamasta pääomavaateiden kasvusta katetaan esimerkiksi tulevien vuosien voittovaroja pidättämällä, oman pääoman ehtoisten instrumenttien liikkeeseenlaskuilla tai liiketoimintaa ja riskiasemaa sopeuttamalla. Suhteellisen pitkä sopeutumisaika ennen uudistusten täysimääräistä voimaantuloa lisää myös sopeutustoimenpiteiden todennäköisyyttä.

Vaikutusarviossa ei ole huomioitu Finanssivalvonnan asettamaa, vuoden 2018 alussa voimaan astunutta asuntoluottojen riskipainolattiaa, joka pienentää RWA-lattian tosiasiallista vakavaraisuusvaikutusta. Toisaalta vaikutusarviossa ei ole myöskään huomioitu Basel-komitean vuonna 2016 julkaisemia markkinariskin uudistettuja vakavaraisuusvaatimuksia, jotka astuvat voimaan vuonna 2022. EBA:n arvioiden perusteella markkinariskin uudistettujen vakavaraisuusvaatimusten odotetaan kasvattavan EU-alueen luottolaitosten markkinariskin pääomavaateita yli 50 prosentilla. Markkinariskin osuus Finanssivalvonnan vaikutusarvion luottolaitosten riskipainotettujen erien kokonaismäärästä oli syyskuun 2017 lopussa noin 3 prosenttia.

Finanssivalvonnan vaikutusarvion otokseen sisältyvien luottolaitosten ydinpääoman tulisi arvion mukaan kasvaa yhteensä noin 10,2 mrd. eurolla (+25,3 %), jotta keskimääräinen ydinvakavaraisuussuhde pysyisi uudistuksista huolimatta muuttumattomana. Vaikutusarvion luottolaitosten vuoden 2016 tilikauden voitto, 5,3 mrd. euroa, tuo perspektiiviä ydinpääoman kasvuväateelle. Mikäli Suomen pankkisektorin kannattavuus pysyy nykyisellä, selvästi EU-alueen keskitasoa paremmalla tasolla, uudistusten jälkeiset vakavaraisuussuhteet tulevat olemaan arvioitua korkeammat. Korkeat voitonjakosuhteet tuovat vakavaraisuuden hallintaan myös lisää joustavuutta.